

Nr 94.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; given Stockholms slott den 2 mars 1923.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Thorsson anför härefter:

»Jag anhåller nu att få för Kungl. Maj:t anmäla frågan om fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att vid anfordran inlösa sina sedlar med guld efter deras lydelse. I fråga om vad som i detta ämne tidigare förekommit vill jag allenast erinra, att sådan befrielse varit riksbanken medgiven alltsedan den 17 mars 1920, samt att det nu gällande medgivandet lämnats i kungörelse den 27 september 1922, nr Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 73 häft. (Nr 94.)

479, för tiden till och med den 31 mars 1923. Sistnämnda medgivande har riksdagen enligt skrivelse den 26 januari 1923, nr 13, gillat.

Fullmäktige i riksbanken hava nu inkommit med en framställning av den 22 februari 1923 angående fortsatt suspension av sedelinlösnings-skyldigheten, vilken framställning är av följande lydelse:

»Den Sveriges riksbank senast medgivna befrielsen från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld tilländagår den 31 mars 1923 och hava fullmäktige i riksbanken därför ansett sig böra i god tid upptaga till behandling frågan, huruvida efter utgången av denna tid nämnda befrielse bör upphöra och återgång till en effektiv guldmyntfot äga rum.

Under den tid, som förflutit sedan fullmäktige i skrivelse av den 14 september 1922 hos Eders Kungl. Maj:t senast anhöllo om ifrågavarande befrielse, har den svenska kronans värde stått i närheten av eller vid guldpariteteten. Den 15 september noterades dollar härstädes 3.80, den 3 november hade kursen nedgått till pari eller 3.73 och den 2 januari nåddes lägsta punkten 3.70. Dollarkursens fluktuationer ha sedan mitten av oktober hållit sig inom de s. k. guldpunkterna och ha således icke varit större än de hade kunnat vara, även om guldmyntfot varit rådande i vårt land. Den svenska kronan har alltså, efter att under nära fyra år stått under pari i förhållande till guld, åter uppnått sitt lagligen fastställda guldvärde.

En annan ljuspunkt på den mörka tavla, som den internationella valutamarknaden fortfarande i stort sett visar, har varit pundkursens stegring i förhållande till dollar. Pund sterling står för närvarande endast omkring $2\frac{1}{2}\%$ under parivärdet. Till följd av det nyligen träffade avtalet mellan England och Förenta Staterna rörande sättet för betalning av den engelska krigsskulden till Förenta Staterna torde pundkursens stegring till guldpariteteten under en nära framtid kunna förväntas, och lärer därmed det svåraste hindret för Englands återgång till guldmyntfot vara undanröjt.

Upprepade gånger har yrkats, att vårt land oberoende av övriga valutastarka europeiska länders åtgöranden skulle på egen hand utan dröjsmål återgå till guldmyntfot.

Gent emot dessa yrkanden ha fullmäktige förut framhållit den risk, som skulle följa för den svenska valutan därav, att Sverige ensamt bland Europas länder återinförde guldmyntfoten och därigenom bleve det enda europeiska land, som låge öppet för andra länders valutaoperationer. Riksbanken skulle förlora det skydd, riksbanken för närvarande äger i fritagelsen från skyldigheten att inlösa sedlarna med guld, men utlandet skulle få full frihet att utnyttja den svenska valutans ställning för sina syften, vilka säkerligen mången gång skulle komma att stå i rak strid mot vårt lands egna intressen. Härav följande valutaoperationer för utländsk räkning, företagna på den svenska marknaden, kunde antaga för våra förhållanden överväldigande proportioner. Att valutaoperationer, fullföljda för vinnande av ett visst mål, kunna kräva mycket stora belopp, därpå ha fullmäktige nyligen fått ett påtagligt bevis. Sedan härvarande dollarkurs under sistlidna november månad nedgått under pari, vidtog riksbanken vissa dispositioner i ändamål att hindra dollarkursen att nedgå under den nedre guldpunkten. Målet vanns, men för att nå detsamma måste riksbanken på härvarande valutamarknad

uppköpa icke mindre än 27 miljoner dollar, motsvarande i svenskt mynt mer än 100 miljoner kronor. Härvid har dock riksbanken hela tiden haft initiativet i sin hand och kunnat efter sig företeende omständigheter bestämma operationens omfång. Om vårt land ensamt återginge till guldmyntfot, skulle utlandet när som helst kunna taga initiativet till och bestämma omfattningen av dylika operationer på den svenska valutamarknaden. Och härvid är att märka, att 100 miljoner kronor spela för vårt lands vidkommande en mycket stor roll, under det att motsvarande belopp, 27 miljoner dollar för Förenta Staterna eller 6 miljoner pund för England, äro av föga betydelse för dessa länder vid operationer av denna beskaffenhet.

Utsikterna för vårt lands återgång till guldmyntfot hava, sedan fullmäktige den 14 september 1922 skrevo till Eders Kungl. Maj:t i detta ärende, förbättrats därigenom, att såsom förut nämnts den svenska kronan återtagit sitt lagfästade guldvärde samt tidpunkten för Englands återgång till guldmyntfot ryckt närmare genom pundkursens stegring och avslutandet av den engelsk amerikanska överenskommelsen rörande krigsskuldens betalning. Men dessa gynnsamma moment uppvägas enligt fullmäktiges uppfattning av den förändring till det sämre den allmänna utrikespolitiska situationen undergått sedan årsskiftet. På detta område härskar för närvarande stor osäkerhet. Ingen vet vad morgondagen kan bära i sitt sköte. Att under sådana förhållanden beröva riksbanken det skydd, banken för närvarande i likhet med alla andra europeiska centralbanker äger i fritagelsen från skyldigheten att inlösa sina sedlar, vore enligt fullmäktiges bestämda övertygelse oklokt.

I detta sammanhang tillåta sig fullmäktige erinra därom, att beträffande tidpunkten, då återgång till en effektiv guldmyntfot borde ske, riksdagen, såsom närmare framgår av dess skrivelse till Eders Kungl. Maj:t nr 148 år 1922, anslutit sig till den meningen, att Sverige i angivna hänseende borde handla i samförstånd med andra länder, vilkas valutaställning vore närmast jämförlik med vår, och icke ensamt återgå till guldmyntfot. Fullmäktige ha förvissat sig om, att man i berörda länder bedömer det nuvarande valutapolitiska läget i stort sett på samma sätt som fullmäktige göra.

Fördelarna av vårt lands omedelbara återgång till guldmyntfot skulle bestå däri, att den guldparitet, den svenska kronan redan uppnått, skulle definitivt fastslås. Nu har emellertid riksbanken lyckats att under senaste tiden stabilisera härvarande dollarkurs, och denna riksbankens strävan kommer att fortsättas.

Om guldmyntfoten återinfördes av Sverige ensamt i Europa, skulle vårt land så långt möjligt vore fastkedjas vid den amerikanska prisnivån, om vars utveckling i för oss gynnsam eller ogynnsam riktning vi ingenting veta. Annorlunda skulle förhållandena gestalta sig, om vårt land *samtidigt* med England återginge till guldmyntfoten. Då skulle stabiliseringen komma att vila på tre länder: Förenta Staterna, England och Sverige. Vårt land skulle ej stå ensamt i Europa, vi skulle hava Englands fasta stöd. Bördan av stabiliseringens vidmakthållande skulle då otvivelaktigt komma att huvudsakligen vila på England. Vårt land skulle bli beroende såväl av den *amerikanska* som ock av den *engelska* prisnivån, vilket givetvis vore mycket att föredraga framför ett ensidigt amerikanskt beroende.

Guldmyntfotens återinförande bör vara slutakten på valutasvårigheterna. Men denna slutakt får icke komma förrän tiden därför är inne. Vårt land bör

icke genom av otålighet framtvingna förhastade åtgärder riskera sin i ekonomiskt avseende goda internationella ställning.

För det närvarande måste således fullmäktige hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville i proposition till riksdagen framlägga förslag om riksbankens fortsatta fritagelse under tiden från och med den 1 april till och med den 15 maj 1923 från skyldigheten att vid anfordran inlösa sina sedlar med guld.»

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava förklarat sig ej hava något att erinra mot ifrågakvarande framställning.

*Departements-
chefen.*

Såsom framgår av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning hava de förhoppningar om en stabilisering av penningvärdet, som knutits till tidigare beslut om suspension av sedelinlösningen, så till vida infriats, som den svenska kronan alltsedan hösten 1922 stått i närheten av eller vid guldpariteten. Man torde ock kunna hysa grundad förväntan, att den av riksbanksfullmäktige ifrågasatta förlängningen av befrielsen från sedelinlösningsskyldigheten icke skall behöva vidare förnyas. Under sådana förhållanden har jag funnit mig böra tillstyrka bifall till fullmäktiges föreliggande förslag.

Med åberopande av vad jag nu anført, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att riksbanken må för tiden från och med den 1 april till och med den 15 maj 1923 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.»

Statsråden Sandler och Örne tillkännagiva, att de icke biträda denna hemställan.

Statsrådet Nothin, med vilken statsrådet Schlyter instämmer, anför:

»Med hänsyn därtill, att den svenska kronans värde under längre tid befunnit sig invid guldpariteten, anser jag en sådan stabilisering av vår valuta numera hava kommit till stånd, att en ytterligare förlängning av riksbankens befrielse från sedelinlösningsskyldigheten icke bör äga rum.»

Statsrådets övriga ledamöter instämma med föredragande departementschefen; och behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla vad denne hemställt samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Martin Philipson.